

XXIV

389.

389.

1

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING.

Uppt. av

Hilding Jonsson

Anmärkingar:

389

efter

M. Benckwall 79 år

i

Alberta, Bara härad
Skåne

Julfirandet i min hembygd för 30-40 år sedan.
Julen för i tiden, var en högtid, som firades
med större tillställningar och tillrustningar
än nu. Den första frågan när julen när-
kades var matfrågan, den var också prätänkt
långt i förväg, ja, ända till ett halft
år innan i avseende på de djurs götning,
som skulle användas då. Jag skall nu
(14.5)

2.

berätta litet om julförberedelserna för
i tiden, som de blivit berättade för mig.

Den första var slakten, som skedde
ända till 3 å 4 veckor före jul. Slaktaren
var alltid en äldre man, som gick omkring
och skötte slakten, och inte så sällan
skedde rätt så mycket djurplågeri på grund
av slaktarens mindre skickliga hand att
föra kniven, efter en grundlig traktering
av brännvin, som alltid brukades innan
slakten började. På många ställen, där
skog fanns nära gårdar, uppgjorde man
eld i den och kokade vattnet där, samt

Uppt. av

Hilking Jansson

efter

M. J. Lenteroall 1790

i Alberta, Bara härad
Skåne

Anmärkingar:

släpade även grisarna ditut. Man slaktade
som man hade råd till 1 ko, 5 a 6 gris-
ar samt 8 a 10 får. På mindre gårdar
däremot 1 a 2 grisar 2 a 3 får. Efter
slakten kom baket, så bakades både
natt och dag i ett par dygn. Man hade
den seden, att baka så mycket att det
räckte till präst, ja även halva år.

Man bakade då en 4 å 5 bak olika sorters
bröd; förutom en del småbröd och kakor.
Efter baket kom byggeden, den tillgick
så att man hade ett stort kar eller
bäja, däri slog man malt och sen kok-
kett vatten på malten, det hela fick så
stå ett par timmar sen då kraften gått
ur malten och blandats med vattnet,
tappades det ut genom ett hål i botten
på bäjan, ned i ett annatt kar. I
det andra karet, står det så och svalnar,
varefter tillvättas jäst och sen fick det
hela stå ett dygn, varefter det tappades

Uppt. av

Hilbing Jönsson

Anmärkingar:

efter

M. J. Centervall 1791

i Alkula, Bara härad

Skåne

na små träkaggar, och var färdigt.
 Sedan kom gjestöpsningen, den gick så
 till, att man begagnade ett stort kar,
 vari man först slog varmt vatten och
 sedan taljen, som var flytande. Så hade
 man några sammanfogade bräder, breda
 som karet och inskruvade i bräderna
 en del små brokar, vari man fäste

träderna (vekar) och sedan doppades
de i taljen till de fått önskad storlek.
Ett annat sätt var, att man hade
en form som ett hjus, däri slog
man taljen när den redan stelnat
drog man upp hjuset. Sitt av alla
den rengöringen, den var den lättaste
~~ett~~ undantåka. På de flesta ställen,
var det ej så brukligt med trägolv,
men där sådana funnos skurades de.
Öniga golv, sten eller berggolv, sogrades
och beströddes med hackat enris, vilket
även var fallet med trägolven i brist

Uppt. av *Hilding Jonsson*

Anmärkingar:

efter *M. Centervall 79 år*i *Alberta, Bers härad*
Skåne

vå mattar. Frukosten slutades arbetet kl. 2:3 på dagen. Tiden från 3 till 7 skulle användas till att byta om kläder och göra sig i ordning för aftonen. Måltiden började kl. 7 och äts gemensamt av alla gårdens folk, både husbondefolk och tjärnare. Maten bestod huvudsakligen av lutfish och risgröt, efteråt bjöds kakor och äpples.

III
Efter måltiden läste man en bön
och sjöng en julpsalm, sedan vilt-
tog jullekar av vajehanda slag så-
som blindbock, iho blacken m. fl.,
vilka höllo på till kl. 11 å 12 på natten.
En annan lek, som var mycket om-
tyckt, var att gå utklädd eller gå
julaspröke. Det gick så till att man
samlades några stycken, vilka vänt-
ut och in på ytterkläderna och satte
mask för ansiktet för att bli oien-
känlig, samt försedd med en gemmas-
borsa med vilken sköts julaslott

Uppt. av *Hilding Jonsson*

Anmärkingar:

389

efter *M. Centervall 79 år*i *Albota, Bara härad*
Skåne

som det benämndes. Andra återigen
 voro försedda med ett dragspel eller
 fiol och gick omkring i gårdarna
 och spelade och sjöng. Efter hem-
 komsten från lekarna, äts återigen
 en gemensam måltid omkring kl. $\frac{1}{2}$ 12.
 Om julens skulle alltid julgran finnas
 i varje gård, den inbärs tidigt på jul-

0.

afton och kläddes med allahanda
grannlåter, färdig att tagas i betraktan-
de julafton. En sed var att man
dansade ringdanser kring granen
en god stund på aftonen, när man
sedan tröttnat på det, började ut-
delning av julklappar. En sed var
att husbonden alltid bortskänkte en
del saker av varjehanda slag åt sitt
hushåll bestående av skjortor, strumpor,
förlädder m. m. Allmänt var också
att man yngre sådeskärvar på en

Uppt. av *Hilding Jonsson*

Anmärkingar:

efter *M. Hultqvist 79 år*i *Almsta, Bara härad*
Skåne

stäng vilken fastgjordes i ett brät
 eller dylikt, den benämndes (julhåire),
 vilken fick sitta kvar i ett par mån-
 ader. När man så sojt för fåglarna
 tänkte man även på husdjuren. Man
 började julafton med extra foding-
 en och fortsatte hela julen. På många
 ställen rent av värdslösade man med

2.
fodret, hö t. ex. gavs så rikligt att djuren
stodo och trampade däri. Juldagen
började alltid då som nu med julottan,
men var kanske mera besökt än nu
för tiden. Då steg man upp kl. 6 på
~~morgonen~~ morgonen, för att få kringskött med
djuren innan man skulle fara till
kyrkan. Alla for till kyrkan, så när
som en, han skulle som det hette
grassa gården. Julottan började då
mycket tidigt, ja redan kl. 5 på mor-
gonen. Till kyrkan skedde färden,

Anmärkingar:

eff. 14. Februar 1902

Liberta, Para hariab

Spain

helst om det var lång väg, tillsammans
med folket från granngårdarna,
så att där bildades en hel hop
med skjutrar. Den färdan var ganska
vacker, ty från alla gårdar och hus,
som lågo utmed vägarne, ströled
ljus från alla fönster. Det var bruk
et då att sätta 8 à 10 ljus i varje fönst.

juledagsmorgon. Man hade även nöjes-
tillställningar om jul. De bestod där,
att man gick till varandra i grann-
gårdarna och dansade. Det gick på
ombyte, så på den ena gården den
ena kvällen och på en annan den
andra. Där en sådan dansställning
hölls kallades en (julestua). Jul-
dagen firades för övrigt så högtidligt
som möjligt, ej stor skillnad från
nu. Om julen firades alltid större
gästbud, som ibland varade flera dagar,
varvid släkt och grannarna alltid inbjöds.